

Posouzení rigorózní práce Mgr. Víta Svejkovského

Předpoklady vzniku odpovědnosti za újmu

Teoretický příspěvek věnovaný obecným otázkám odpovědnosti je velmi záslužný, jde totiž o téma mimořádně aktuální. Je-li navíc věnován jednotlivým předpokladům vzniku odpovědnosti za újmu význam práce to jen umocňuje. Současně se však jedná o poměrně teoreticky obtížně uchopitelné téma, které je trvale v centru pozornosti tuzemské i zahraniční nauky. Autor si jako cíl vytýčil přiblížit nezbytné předpoklady pro vznik odpovědnosti za újmu. Tento cíl se mu podařilo splnit.

Celkově hodnotím práci jako velmi zdařilou, která svědčí o autorově schopnosti zkoumané téma vyložit s dobrým teoretickým zázemím jakož i s odpovídajícím praktickým odstupem. Současně oceňuji, že autor se na řadě míst dotkl i otázek spadajících sice již do práva veřejného (konkrétně jde o přesahy do trestního i přestupkového práva), učinil tak v souvislostech, které mají význam pro jeho další civilistický výklad. Nepřehlédnutelná je autorova znalost zahraničních legislativních úprav, kdy na řadě míst vhodně provádí exkurs do práva německého či rakouského, stejně tak jsou mu dobře známy Evropské principy civilní odpovědnosti (PETL), které představují mimořádně silný inspirační zdroj pro národní legislativu.

Práci s literaturou a znalost přílehlavé judikatury považuji za plně vyhovující.

Obecnější připomínka směřuje k tomu, že autor se měl v úvodu práce vyrovnat se změnou koncepce odpovědnosti jako hrozby sankcí (právní stav před přijetím účinného občanského zákoníku) a vyjádřit se k aktuálně zákonem zastávané koncepci, podle které člověk odpovídá za své jednání v plném rozsahu a odpovídá především za to, že se chová řádně, a po právu, a že splní své povinnosti (srov. důvodovou zprávu k ustanovení § 24 občanského zákoníku).

Kromě rozboru základních stavebních prvků práce (protiprávnost, příčinná souvislost, újma, zavinění) kladně hodnotím autorův přesah i do pojmu reflexní škoda (s.45), jakož i do instruktivně podanému výkladu o ztrátě naděje (s.85n).

Na s. 24 autor rozebírá dvě teorie protiprávnosti, kterou označuje jako teorii jednání a teorii následku. V té souvislosti sluší upozornit, že v některých zemích je protiprávnost důležitá jen v případě odpovědnosti za zavinění, i když např. ve Švýcarsku to platí i v případě odpovědnosti objektivní. V některých státech je to právě výsledek, který je označován za protiprávní (Erfolgsunrechtslehre), v jiných úpravách je to chování škůdce, které musí být protiprávní. Část německé teorie soudí, že i v případě, kdy je výsledek rozhodující, stejně musí být přihlédnuto k chování škůdce. Ke stejnému závěru dochází i právo nizozemské. Obecně lze předpokládat, že v teorii se bude zřejmě více akcentovat porušení standardu běžné opatrnosti-pečlivosti (breach of standard of care). Tyto otázky budou nepochybně předmětem dalších úvah.

K výkladu na s. 47 (nemajetková újma) poznamenávám, že ani článek 10.301 PETL nedefinuje nemajetkovou újmu, komentářová literatura soudí, že je-li škoda nezbytně majetková, o nemajetkovou újmu jde tehdy, nevede-li k zmenšení majetku. Proto výklad k tomuto ustanovení se vymezuje shodně tak, že nemajetkovou újmu lze vymezit jako ztrátu, která nepředstavuje ohrožení aktiv osob, ani jejího bohatství, ani jejich příjmů s tím, že tato ztráta nemůže být kvantifikována podle na trhu objektivně používaných finančních metod.

Na s. 22 autor jako příklad ochranné normy uvádí § 2910 občanského zákoníku. K tomu lze dodat, že rozsah chráněných zájmů odvisí od jejich povahy, je-li jejich hodnota vyšší a jejich definice přesnější a jejich ochrana tím pádem evidentní, je i poskytnutý rozsah ochrany širší (čl. 2:102 PETLu). Tuto teorii ochranu zájmů (Schutzgesetz) autor podrobně rozebírá na i na s.23.

K definici škody lze upozornit i na ustanovení § 1293 Všeobecného občanského zákoníku, které uvádí, že škodou se nazývá každá újma, která byla někomu způsobena na jmění, právech anebo jeho osobě. Kuriózní je, že zatímco zahraniční literatura často cituje toto ustanovení rakouského občanského zákoníku jako legální definici škody a jako zcela výjimečné ustanovení v právních rádech evropských, již Komentář Rouček Sedláček výslovně uvádí, „že jde o výklad slova škoda, a nejde o žádnou definici, jak někdy bývá tvrzeno“ (Komentář Rouček Sedláček díl. V., s.669 reprint Aspi Publishin 2002.

Na s. 34 práce, kde autor uvádí doplňující okolnosti vylučující protiprávnost, postrádám výklad o souhlasu poškozeného. Nejde jen o medicínskou problematiku, která je v těchto věcech zvláště aktuální, ale např. o oblast tetovacích služeb, které-i když byly

poskytnuty s náležitou pečlivostí-vedly k újmě na zdraví. Bude i v těchto případech odpovědnost vyloučena nebo jen poměrně redukována? Přihlédnout se nepochybně musí k projevené vůli poškozeného, který zásah do tělesné integrity požadoval.

V souvislosti s výkladem nutné obrany a krajní nouze (s.31,32) se nabízí otázka, jak by autor posoudil situaci, kdy v horách opuštěný, krajně vysílený a bloudící turista fyzicky napadne jiného, stejně bloudícího, nicméně zásobami lépe vybaveného jiného turistu a násilím mu část potravin odebere.

Rozbor jednotlivých teorií příčinné souvislosti (s.65n) je podán výstižně, nepochybně s vědomím, že s určením příčinné souvislosti (kauzality) nejsou zpravidla problémy, pokud však nastanou, je velmi obtížné je jednoznačně vyřešit.

Autor dokonce navrhuje, aby základy příčinné souvislosti byly vtěleny přímo do občanského zákoníku.

K této otázce a k návrhu de lege ferenda by se rigorózní mohl podrobněji vyjádřit při obhajobě rigorózní práce.

Uzavírám, že Mgr. Vít Svejkovský se v předložené práci podrobně zabýval jednotlivými předpoklady vzniku újmy a souvisejících otázek, prokázal velmi dobré teoretické znalosti, dostatečný přehled, jakož i schopnost na základě kritické analýzy formulovat vlastní závěry.

Práci proto doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 18.6.2018

Prof.JUDr. Jan Dvořák, CSc.